

qui viderant gehennæ et purgatorii supplicia acerbissima et maxima; ut plane inexcusabiles sint, qui ista non credunt, et magis inexcusabiles, qui credunt, et contemnunt, et pro delictis suis in jejuniis, fletu, et pœnitu Deo satisfacere negligunt. Sed pergamus ad alia capita.

Alterum caput erat diuturna duratio suppliciorum purgatorii. Quamvis enim non defuerit aliquis scriptor, alioqui egregius, et magni nominis, qui opinatus sit, neminem in purgatorio cruciari ultra viginti annos, vel ultra *decennium*: tamen contrarium docet usus Ecclesiæ, quæ anniversaria sacra celebrare solet pro animabus defunctorum non solum ad annos decem, sed etiam ad annos centum, et eo amplius. Deinde in ea visione, quam ex venerabili Beda retulimus, satis aperte indicatur, multas animas in purgatorio cruciari usque ad diem Judicii. Quod confirmari potest ex verbis Tertulliani auctoris antiquissimi, qui in libro de anima, capite septimo decimo, de purgatorio loquens sub inferni nomine, ait: « In carcerem te mandet infernum, unde non dimittaris, nisi modico quoque delicto mora resurrectionis expenso. » Et clarissimus S. Cyprianus de diuturnitate pœnæ purgatorii loquens, in epistola secunda libri quarti, sic ait: « Aliud est, pro peccatis longo tempore cruciatum purgari diu igne: aliud peccata omnia passione purgasse. » Quod etiam confirmatur ex visione B. Ludgardis virginis sanctissimæ, et celeberrimæ, cujus vitam scripsit ille idem Thomas Cantuariensis, qui scripsit vitam Christianæ mirabilis. Et quoniam res est magna, et ad exemplum prælatorum Ecclesiæ prodesse potest, adscribam hoc loco verba ipsa auctoris, quæ habentur libro secundo vite S. Ludgardis apud Surium tomo tertio, ad diem junii sextum decimum. « Hoc fere tempore, inquit auctor, dominus Innocentius Papa tertius, post celebratum Lateranense Concilium ab hac vita migravit: moxque apparuit visibiliter Ludgardis. Illa autem, ut vidit eam ingenti flamma cinctam, quænam sit percontatur. Respondit se esse Innocentium Papam: et illa cum gemitu: Quid hoc est, inquit, communem omnium nostram Patrem tam dire cruciari? Respondit ille tres ob causas ita cruciari, quæ etiam atris suppliciis me justissime addixissent, nisi per intercessionem piissimæ Matris Dei, cui Monasterium condidi, in extremis me penituissem. Et æternam quidem mortem

evasi, sed pœnis atrocissimis usque ad diem diem cruciabor. Quod autem ad te suffragia petiturus venire potui mihi a suo filio Mater misericordie impetravit. His diebus confestim disparuit. Ludgardis vero ejus necessitatem sororibus, ut ei succurrerent, indicavit. Porro admodum dolens vixem ejus, mirabili se cruciata illius causa affecto. Novarit lector nos revelante Ludgarde, tres illas causas non ignorare; sed pro tanti Pontificis reverentia referre noluisse. » Hæc ille, quod exemplum me quidem sepe maximo timore, et tremore afficere solet. Si enim tam laudabilis Pontifex, et qui in oculis hominum, non probus, et prudens solum, sed etiam sanctus, et imitatione dignissimus habitus est, tam parum abfuit a gehennæ, et usque ad diem Judicii purgatorii incendiis atrocissimus puniendus est, quis prælatos non trepidet? Quis non accuratissime conscientie sue secreta rimetur? Ego enim facile mihi persuadeo, tantum Pontificem non potuisse lethalia peccata committere, nisi sub specie boni deceptum ab adulatoribus, et domesticis de quibus in Evangelio dicitur; *Inimici hominis domestici ejus*. Itaque hoc tam magno exemplo, discamus omnes sollicitè conscientiam nostram, ne forte erronea ea sit, cum nobis recta, et sana esse videatur. Sed ad institutum, unde digressi sumus, revertamur. Purgatorii pœnas ultra decem, aut viginti annos extendi, et fortasse ultra centum, et ultra mille annos propagari posse non dubium est. Sed esto intra decem, aut viginti annos terminetur pœna purgatorii; quis pœnam atrocissimam sine ulla intermissione, ac sine requie viginti annis tolerare posset? Nam pœnam illam sine intermissione, et requie cruciare intelligi potest ex visione quam ex Beda venerabili paulo ante retulimus. Sane si quis certus esset, se pedum, aut stomachi, vel capitis aut dentium, aut calculi dolore continuo viginti annos sine ulla intermissione laboraturum sic, ut neque somnum capere, neque requiescere posset, mallet ille mori potius, quam sic vivere: et si optio daretur, an vellet sic tot annos vivere, an jacturam facere omnium fortunarum, promptissimo animo, omnes fortunas abiceret, ut a tam immani, et tam continuo dolore liberaretur. Quanto igitur magis deberet omnis homo sapiens eligere penitentiam cum fructibus suis, qui sunt vigilie, orationes, jejunia elemosynæ, ac potissimum lacrymæ quæ sunt signa verissimæ penitentia?

De decimo fonte lacrymarum, qui est consideratio amoris Dei.

Quod si ad acerbitatem dolorum, et diuturnitatem pœnarum accedat tertia calamitas, quod animo in purgatorio se ipsæ juvare non possunt, profecto non parum exerescet in felicitas animarum earundem, hic enim in terris vix quisquam est tam miserabilis qui non possit, vel fugiendo, vel resistendo, vel amicos requirendo, vel appellando ad aliud judicium, vel misericordiam judicis implorando, vel aliqua alia ratione se a cruciatibus aliqua ex parte liberare. At in purgatorio nihil omnino possunt, nisi patienter supplicia tolerare. Possunt quidem viventes in carne sancti homines pro defunctis orare, et elemosynas, atque alia satisfactoria opera pro eis offerre Domino: sed illis non licet, nisi ex privilegio particulari, quod paucis, et raro, conceditur, hominibus apparere, atque ab eis auxilium postulare.

Miseriam igitur illarum animarum conditio est quæ in tantis tormentis, neque ipse se, neque patris, aut filii, aut fratris, aut matris, aut sororis, aut conjugis, aut amici animam in purgatorii locis, ulla ratione juvare possunt. Sed fortasse paucæ sunt animæ quæ in purgatorio degunt: proinde non magni faciendæ sunt earum supplicia. Imo vero innumerabiles sunt animæ illæ, ut solus numerus tam ingens sufficiat ad misericordiam commovendam, etiam si essent supplicia leviora. Nam paulo ante ex historia venerabilis Bedæ cognovimus innumera ilem animarum multitudinem fuisse in purgatorio a Dritheno visum: et ex vita B. Christianæ pariter accepimus purgatorii locum vastissimum refertum animarum fuisse. Neque potest aliter fieri, cum nihil coinquinatum in regnum cælorum admittatur, sed soli illi penetrare valeant ad conspectum Dei qui lux est, in qua tenebræ non sunt ullæ, atque ad locum infinitæ puritatis, nisi illi, qui vere sancti et immaculati sunt, et ad gloriosam illam Ecclesiam pertinent, in qua non est macula, neque ruga. Qui autem ejusmodi sunt, rarissimi sunt: proinde cæteri omnes, qui ad electorum numerum pertinent, per ignem purgatorii transeunt. Quæ cum ita sint, necesse est, ut Columba assidue gemat pro tam multis membris suis quæ ad patriam cælestem immenso ardore suspirant, et simul in igne intolerabili definent, et pœnis acerbissimis cruciantur.

Amor Dei est irriguum superius, unde fluunt dulces lacrymæ, quæ producunt in hortulo cordis humani germina omnium virtutum. De his lacrymis dicit S. Augustinus in explicatioe Psalmi vicesimi septimi. « Dulciores sunt lacrymæ orantium, quam gaudia theatrorum. » Dividitur autem hic celestis fons in tres quasi rivus, qui sunt desideria tria precedentia ex amore Dei: desiderium videlicet gloriæ Dei; desiderium beatitudinis nostræ, et desiderium gratiæ, per quam acquiritur beatitudo: quæ tria desideria satis aperte videntur expressa in primis tribus petitionibus orationis Dominicæ. Si quidem qui orat, ut sanctificetur nomine Dei, id postulat, ut Deus glorificetur, et benedicatur, et sanctificetur ab omnibus Angelis, et hominibus, et modo quodam suo, ab omnibus rebus creatis. Et qui postulat, ut adveniat regnum Dei, id petit, ut regnum Dei, quod commune erit Christo cum omnibus sanctis cito manifestetur, quod fiet in die novissimo, quando complebitur beatitudo sanctorum, adjunctis corporibus gloriosis ad animas beatas. Denique qui petit, ut fiat voluntas Dei, sicut in cælo et in terra, id petit, ut gratia nobis detur implendi mandata Dominica, quomodo Angeli sancti in cælo semper faciunt voluntatem Dei.

Incipiamus a primo desiderio, quo flagrant omnes veri amici Dei. Deus noster honorum nostrorum non indiget; quia in se habet omnia bona, et ipse est summum, et infinitum bonum. Placet tamen bonitati ejus mundum creare, ut bonitatem suam extra se quodammodo effunderet, non eam amittens, sed cum aliis communicans, quomodo fons aquæ flumen producit, nihil ipse perdens. Quid ergo par erat, ut res create, quæ paulo ante nihil erant, tam beneficio donatori tribuerent, nisi ut totæ converterentur in laudes creatoris? et quidem res inanimæ, vel vita, et sensu prædite, sed absque intelligentia, et libero voluntatis arbitrio, minus suum perpetuo explant. Semper enim cæli enarrant gloriam Dei, et montes, et colles jubilat coram Deo, et reliqua omnia servant ei, et faciunt verbum ejus. In Angelis, et hominibus, qui soli mentis intelligentia, et libero arbitrio præditi Creatorem cognoscere, et amare poterant o-

stendere voluit Deus, primo quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset gratiæ suæ beneficium, iustitiæque iudicium, ut Sanctus Augustinus sapienter docet in libro de correptione et gratia. Et quoniam inter Angelos, non pauci cum principe suo Diabolo in surbeiam elati, libertate arbitrii abusi Deum non glorificaverunt, iusto Dei iudicio damnationis æternæ sententiam non effugerunt. Reliqui Domino Deo humiliter subjecti, et pia cõfartate conjuncti beatitudinis gloriæ adepti perpetuo eum laudant, atque sanctificant dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum*. Soli restant homines, quorum pars longe maxima libertate arbitrii non bene utentes, non agunt ad quod creati sunt; et quamvis non desit gratiæ Dei excitando, adjuvando, illuminando, tamen iusto Dei iudicio traditi in reprobum sensum serviunt creaturæ potius, quam Creatori; nec desunt qui cum Deum cognoscant, non sicut Deum glorificent: neque etiam desunt, qui dicunt se nosse Deum, factis autem negant. Horum igitur causa pauci illi, qui Deum ardentè diligunt, cum ferre non possunt æquo animo tantam injuriam Dei, tantam ingratiitudinem, tantam iniquitatem: fremunt præ zelo intra se, et copiosis lacrymis desiderium gloriæ Dei, quo flagrant, aliquo modo mitigare, ac lenire student. Unus ex eis Propheta David, *Tabescere*, inquit, *me fecit zelus meus, quia oblitus sum verba tua inimici mei*; et paulo post: *Vidi prævaricantes, et tabesceram, quia eloquia tua non custodierunt*; et alibi: *Nonne, qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabesceram?* Et vere, si quis attente consideret, quantis blasphemus, perjuriis, maledictis quotidie ab hominibus offendatur Deus, et quam multi legem ejus immaculatam, et saluberrimam, et desiderabilem super aurum; et dulciorem super mellis favum, lacerent, violent, transgreditur sine ullo timore, aut rubore, et quot sint adhuc Pagani, vel Hæretici qui Deum verum non agnoscent, sed vel saxa, aut ligna, vel capitis sui chimeras pro Deo venerant et colunt; is nullo modo poterit, si vere Deum amat animo conquescescere, sed clamabit, et dicit cum Jeremia: *Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, ut injurias Domini Creatoris mei, cui debetur omnis honor, et gloria, lamenter et defleam, donec lacrymæ deficiant?* Si enim Matthias, et filii ejus (ut est in priore libro Macchabæorum) sciderunt vesti-

menta sua, et aperti sunt ciliis, et planxerunt valde, quia gentes prophanaverant templum Domini, et mysteria illa polluerant, quæ erant umbræ rerum futurarum: quid agere deberet pius Christianus hoc tempore, quo Mahumetani et Lutherani et Calvinistæ, ac cæteri hostes Dei et Ecclesiæ, multis in locis, non solum Ecclesiæ everterunt, sed omnem cultum divinum sustulerunt, et sacrosancta mysteria publice prophanaverunt?

Jam vero divinus amor excitat ardentissimum desiderium videndi Deum, et assidue, et cum multis lacrymis orandi, ac dicendi: *Adveniat regnum tuum*. Et quidem regnum Dei tribus modis in Scripturis sanctis accipi solet, pro regno, ut sic loquar, naturali, pro regno gratiæ, et pro regno gloriæ. Regnum naturæ dicitur dominium, quod naturaliter habet Deus in omnes res creatas, quas semper regit, et gubernat pro arbitrio suo, neque ulla res ei resistere potest. De hoc regno loquitur David cum ait: *Regnum tuum, Regnum omnium sæculorum*. De hoc autem regno non potest intelligi illa petitio: *Adveniat Regnum tuum*, quoniam hoc regnum semper fuit, et erit: neque opus est a Deo petere ut veniat, quod ab exordio mundi venit. Regnum gratiæ illud est, quo Deus per gratiam regnat in cordibus priorum, eaque regit, ac moderatur, ac suæ divinæ voluntati suaviter subjicit; de quo regno loquitur Apostolus, cum ait: *Eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ*. Neque de hoc regno videtur intelligi posse illud, *Adveniat regnum tuum*. Siquidem hoc regnum gratiæ cœpit ab origine mundi, sicut et Christus dicitur Agnus occisus ab origine mundi, quia per mortem ejus prævisam data est gratia omnibus, qui in omnibus ætatibus justii fuerunt. Regnum gloriæ est æterna beatitudo, quæ inchoata est in animabus justis a Christi morte qui moriens latroni dixit, *Hodie mecum eris in paradiso*; sed complebitur in die novissimo, quando beati spiritus recipient gloriosa corpora, et a rege gloriæ audient, *Venite, benediciti, possidete paratum vobis regnum*. Tunc enim vere adveniet regnum Dei, quando sublata omni potestate mortalium, et spirituum immundorum, solus Deus regnabit, et electi ejus cum illo. Atque hæc est communior expositio Patrum, Tertulliani, et Cypriani in libro de oratione Dominica, Chrysostomi, et Hieronymi in caput sextum Matthæi, Cyrilli catechesi quinta mystagoga, Augustini in libro se-

cundo de sermone Domini in monte, Joannis Cassiani collatione nona, et aliorum.

Observat autem sanctus Augustinus concione vicesima in Psalmum centesimum decimum octavum, ante adventum Christi omnium sanctorum desideria fuisse in ipsius Christi Incarnationem, Passionem, Resurrectionem, Ascensionem; omnium sanctorum desideria esse in adventum Christi gloriosum, in quo sancti omnes ad perfectam, atque æternam pervenient felicitatem, sic enim implebitur illud: *Et veniet desideratus cunctis gentibus*. De priorum sanctorum desiderio sint illa: *Multi reges, et Prophete voluerunt videre que vos videtis, et non viderunt, et illa: Nunc dimittis servum tuum, Domine, quia viderunt oculi mei salutare tuum, et illa: Utinam dirumperes caelos, et descenderes*. De posteriore desiderio sunt illa: *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus iudex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus*: id est, iis, qui timore casto diligunt Sponsum, et ideo cupiunt ut cito veniat, et non tardet gloriosum adventum suum. Sed adultera, non quæ diligit Sponsum suum, timet adventum ejus; et vellet, si fieri posset, ut nunquam veniret. Sponsa autem in extrema Apocalypsi dicit: *Veni*; et Sponsus respondet: *Etiam venio cito, et rursus Sponsa: Veni, Domine Jesu*. Porro David Propheta sanctus utrumque adventum ardentè sitiens, et præsertim illum, in quo Deus videbitur facie ad faciem clamat, *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*. *Sitioit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Fuerunt lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Ubi est Deus?* Et alibi: *Unam petii, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite meæ, et videam voluptatem Domini*. Qui enim vere, et ex corde diligit, non potest patienter tolerare absentiam dilecti: sed sive comedat, sive bibat, sive quid aliud agat, semper dilectum cogitat, et cogitando suspirat, et plorat. Et si forte dormiat, illum quoque somnando videt, et cum eo confabulatur. Et si hæc accidunt iis, qui amore capti sunt rerum mortalium, et fœdarum; quid illi facient, qui amore capti sunt pulchritudinis infinitæ, et sempiternæ? illis vere lacrymæ solæ sunt panes die, ac nocte, quia solis lacrymis reficiuntur, et in illis conquescent; cætera omnia consolatores onerosi sunt, ut loquitur Sanctus Job. Hinc B. Paulus, qui

raptus in paradysum vidit, saltem ex parte, pulchritudinem Domini, et intelligebat se sola corporis maceria retineri ne Christo frueretur, clamabat dicens: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus, et apertius: Cupio dissolvi, et esse cum Christo*. Et Leatus Martyr Ignatius in epistola ad Romanos: « Omnia tormenta Diaboli in me veniant, dummodo Christo fruam. » Quid de Maria Magdalena dicemus? quæ in cœna novissima in Bethania, cum Christum a se tollendum cognovisset, lacrymis rigavit pedes ejus, et capillis suis tersit. Longe aliæ fuerunt istæ lacrymæ ab illis, quibus in domo Simonis lacrymis cœpit lavare pedes ejus, et capillis suis tergere. Istæ enim ex recordatione peccatorum, et amarissima contritione lebant: illæ ex desiderio retinendi dilectum; quales etiam illæ erant, quibus ad sepulcrum plorabat, quasi absentem, quem sublatum arbitrabatur. Et quales illæ, quam assidue, quam ardentè, quam suaves quas in solitudine illa fundebat, cum in sola contemplatione dilecti occupata dies jungebat cum noctibus? O si qui lacrymas desiderii divinæ pulchritudinis cum Davide, cum Paulo, cum Magdalena, addo etiam cum Augustino, cum Bernardo, cum Christo aliquando gustaret, sine dubio omnia hujus mundi gaudia, omnesque voluptates, et omnia oblectamenta contemneret. Sed quia esurimas, et sitimus; et panem, ac potum lacrymarum cœlestium ignoramus, ideo ad carnalia desideria, et mundi hujus oblectamenta convertimur.

Restat desiderium tertium ex amore divino procedens, cuius desiderii impulsu petimus, ac dicimus. *Fiat voluntas tua, sicut in celo, et in terra*. Qua petitione gratiam Dei poscimus, qua mandata Dei observare possimus. Scriptum est enim: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Amor igitur ille, qui nos desiderare facit visionem Dei, quæ est vita æterna, et continentèr gemere, donec ad eam perveniamus: ille idem cogit nos desiderare perfectam legis divinæ obedientiam: perfectam autem obedientiam Deo præstant Angeli in celo de quibus canit Sanctus David: *Benedicite Domino omnes Angeli ejus: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audientem vocem sermonum ejus: Benedicite Domino omnes virtutes ejus: ministri ejus, qui faciis voluntatem ejus*. Declarat autem hoc loco Propheta perfectam obedientiam, quam Angeli exhibent Deo. Nam cum dicit, *Potentes virtute, facientes verbum illius*, significat, ut sunt vere potentissimi, sic etiam efficaciter,

et celeriter facere, quæ Deus jubet. Et cum addit, *Ad aud endam vocem sermonum ejus*, significat, Angelos obedire Deo non alia de causa, quam ut obediant, et se vere servos obsequentes exhibent Domino. Sæpe enim homines alacriter, et diligenter obediunt dominis suis, non tam ut obediant, quam ut aliquid commodi, aut honoris, aut voluptatis inde lucentur; et propterea negligentes, et tardi sunt ad obsequium, quando nihil inde lucri proprii ipsi referunt. Procul omnino ab ista imperfecta obedientia et ab amore proprio extorta absunt Angeli sancti. Et ne forte existimarem, solos Angelos ultimi chori, qui proprie dicuntur Angeli, sollicito et velociter implere voluntatem Dei, addit Propheta: *Benedicite Domino omnes virtutes ejus*. Ubi per *virtutes* intelliguntur omnes hierarchie, et omnes ordines, ac denique omnes exercitus ejus. Sic enim habetur in codice Hebraico, et sic vertit Sanctus Hieronymus: *Benedicite Domino omnes exercitus ejus*. Hanc igitur perfectam obedientiam, quæ omne peccatum excludit et quæ præ omnibus sacrificiis Domino placet, æmulari desiderant homines, qui vere diligunt; et quia vident, id per se assequi non posse, cum gemita dicunt, *Fiat voluntas tua, sicut in celo, et in terra*. Desiderio desideramus tibi Domino diligenter, velociter, ac sine ulla imperfectione servire, et obedire hic in terris, quomodo ab Angelis sanctis tibi servitur, et obediunt in celo: sed quia multa nos impediunt, cum servo tuo Augustino clamamus: « Da, quod jubes, et jube quod vis. » Et si status exilii nostri tantam perfectionem non admittit, acceperit sacrificium orationis, et desiderii nostri clamantis in auribus tuis: *Fiat voluntas tua, sicut in celo, et in terra*; et si ipsum quoque desiderium imperfectum est nimis, audi gemitum desiderantis desiderium ardens, et cum Propheta lamentantis, et dicentis: *Concupiscit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore*. Qui enim concupiscit desiderare veram, et plenam obedientiam mandatorum, jam desiderat, sed desiderio imperfecto, ipsam obedientiam mandatorum: et si non fatigetur orando, et petendo eum gemitu utique, exaudietur, et impetrabit desiderium perfectum, ad quod etiam consequetur perfecta obedientia mandatorum, qualis haberi potest in terris. Unde etiam fiet, ut ad patriam celestem perveniat, et cum Angelis sanctis, poterit, et diligenter in omnibus, et per omnia faciat

verbum Domini, et adimpleat omnes voluntates ejus.

CAP. XI.

De undecimo fonte lacrymarum, qui est consideratio incertitudinis salutis.

Magnitudo honorum, quæ complectitur in se felicitas sempiterna, tanta est, ut quemadmodum spes ejus acquirendæ lætitiæ maximam gignit: sic etiam timor amittendæ dolorem tantum afferat, ut qui serio de ea re cogitat, lacrymas continere non possit. Certe enim si quis reus capitis factus, dum apud principem causa ejus agitur, inter spem, et metum constitutus hæret, non possit omnino lactari, nec fletum comprimere, donec certior de justitia causæ suæ, aut saltem de indulgentia principis fuerit. Quis igitur cessare a metu, et gemitu poterit, si cogitet, adhuc pendere judicium æternæ salutis suæ, aut mortis et infelicitatis æternæ? quamvis enim aliquis nihil sibi conscius sit, unde timere debeat damnationem æternam, tamen dum cogitat, Deum esse, qui nos judicaturus est, qui multa videre potest in nobis, quæ nos ipsi non videmus: quomodo potest securitatem sibi polliceri? Apostolus Christi est, et vas electionis, qui de se scripsit: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum: qui enim judicat me, Dominus est*, et Job, testimonio Spiritus sancti, *Vir erat simplex et rectus, ac timens Deum*; et de se ipse scripsit: *Non reprehendit me cor meum in omni vita mea*, et tamen judicium Dei ita formidabat, ut diceret: *Quid faciam cum surrexerit ad judicandum Deus? et cum quaesierit, quid respondebo illi?* Ac ut exemplum unum nostri temporis adducamus, Beatus Aloysius Ber nardus, vir notæ sanctitatis, non semel inventus est plenus singultuum, et lacrymarum: et cum ab eo quæreretur, quamnam esset causam tanti meroris, et tam ingentis profluvii lacrymarum respondebat: « Car non amarissime beam, cum non certo sciam, an æternam salutis compos sim futurus? » Porro cause hujus incertitudinis, quæ pios homines valde sollicitos habere solet dæ sunt. Una est, quia nemo certus esse potest, nisi ex divina revelatione, quæ rarissime haberi solet, sitne gratus Deo, et vere justus, quamvis in oculis hominum sanctus, ac justus appareat; quamvis ipse quoque nihil in se inveniat,

unde a corde suo, sive a conscientia reprehendatur: clarissima enim sunt verba Salomonis in libro Proverborum: *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum a peccato?* et apertius in Ecclesiaste: *Sunt justii, atque sapientes, et opera eorum in manu Dei, et tamen nescit homo, utrum odio, vel amore dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta*. In quem locum Salomonis ita scribit Sanctus Hieronymus: « Sensus, inquit, est, inveni justorum quidem opera in manu Dei esse, et tamen utrum amentur a Deo, an non, nunc eos scire non posse et ambiguos fluctuare, utrum ad probationem sustineant, an ad supplicium. In futuro igitur scient. » Itaque cum dicitur, *Nescit homo utrum odio an amore dignus sit*, non est sermo de hominibus manifeste impiis: illi enim facile scire possunt, se odio dignissimos esse; sed de hominibus, qui justisapientesque esse videntur, id est, de iis, quorum opera laudabilia sunt, de his ambiguum est, an odio, vel amore digni sint, cum ignoretur, an opera illa ex vera charitate prodeant. Quam sit hominibus vere piis hæc incertitudo molesta, vel ex eo cognosci potest, quod cum Sancto Francisco, sub initium conversionis, recogitant annos suos in amaritudine animæ suæ, et culpas suas præteritas deploranti revelata esset certitudo remissionis omnium peccatorum; incredibili lætitiâ subito idem Franciscus repletus est, ut sanctus Bonaventura in ejus vita testatur et apertius id ipsum narratur in chronico. Quamvis autem hæc incertitudo acerba sit amatoribus Dei: tamen non sine magna sapientia Dei, et utilitate hominum a divina providentia procurata est. Hinc enim fit, ut justii semper vigilent, et cum timore, ac tremore salutem suam operentur, neque unquam superbire audeant adversus impios; et contra, ne peccatores desperent salutem seque sceleribus sine ullo freno, et consideratione tradant. Altera causa, cur in hac vita certi esse non possimus de vita æterna obtinenda, est incertitudo perseverantiæ: quamvis enim pro comperto haberemus, nos hodie justos, et gratos esse Deo: tamen non scimus, neque scire possumus, nisi ex divina revelatione, quid crastina paritura sit dies: quotidie enim videmus deficere homines a sancta conversatione ad flagitia, et peccata gravissima. Atque ut ab alto incipiamus, primus Angelus in ipsa sua creatione gratiam Dei cum sapientia, aliisque donis plurimis sine dubitatio-

ne percepit. De ipso secundum expositionem S. Gregorii scribit Ezechiel, *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et perfectus decore, in deliciis paradisi tui fuisti. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum*. Et infra: *Perfectus in vis tuis a die conditionis tue, donec inventa est iniquitas in te*. Et de omnibus Angelis Sanctus Augustinus apertissime scribit, in eis Deum simul condidisse naturam, et infudisse gratiam. Neque dubium est, quin Angeli, atque imprimis Angelorum principes, noverint, se vera Dei gratia, et vera charitate præditos fuisse. Angeli enim se ipsi vident, et omnia, quæ in ipsis sunt Dei dona, ex divina illustratione cognoscunt. Iste igitur Angelorum princeps, sapientia et gratia Dei prælitus, in veritate non stetit, ac per hoc in accepti gratia non perseveravit, et tanquam fulgur, ut Dominus loquitur, id est, summa velocitate de celo cecidit, et ex Angelo lucis in principem tenebrarum conversus est. Hunc imitatus est primus homo, qui gratiam Dei in ipsa sua conditione cum originali justitia consecutus, paulo post eandem amisit. Scribunt enim Sanctus Gregorius Nazianzenus, et Sanctus Joannes Chrysostomus, Adamum dici potuisse Angelum terrestrem ex spirita, et carne constantem, ex spiritu propter gratiam, et carne, propter naturam. Quod si primus Angelus, et primus homo incerti de perseverantia sua fuerant, et re ipsa ex gratia, eaque magna gratia exciderunt: quis mirabitur, si et nos post lapsum Adami, certitudine perseverantiæ careamus? Ad hæc Saül rex primus Israelitarum, electus a Deo, cum esset humilis in oculis suis, et tam bonus, ut in toto populo non esset melior illo, tamen paulo post reprobus factus est. Quid Salomon? hic vere fuit sapientissimus, et ab adolescentia ita gratus Deo, ut de eo Deus dixerit Davidi: *Ego ero illi in patrem et ipse erit mihi in filium*, et Sanctus Hieronymus in Epistola ad Paulinum de studio Scripturarum, vocat Salomonem *Amabilem Domini*. Et tamen adeo non perseveravit, ut in senectute depravatus a mulieribus, adoraverit omnia illarum idola, et a non patiens auctoribus gravissimis reprobis fuisse creditur. Id quod et disertis verbis prædixit David pater ejus in priore libro Paralipomenon his verbis: *Tu autem Salomon, fili mi, serva Deum patris tui, et servitū ei corde perfectū, et animo voluntario. Omnia enim corda scrutatur Deus, et universa mentium*

cogitationes intelligit. Si quaesieris eum, invenies: si autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. Horrenda comminatio, et ad verbum adimpleta: dereliquit enim Salomon Deum, et Deus projecit eum in æternum.

Quid dicam de Juda proditore? Nonne ille quoque electus fuit a Christo, cum esset bonus, aut certe vocatione ipsa factus est bonus, et dignus amplissimo gradu: et tamen brevi corruptus amore pecunie, ab ipso eodem Domino Diabolus meruit appellari? *Nonne ego, inquit, vos duodecim elegi et unus ex vobis Diabolus est?* et alibi: *Bonum erat illi si natus non fuisset.* His accedunt duo doctissimi, et optimi quondam Ecclesie Doctores, unus Græcus, Origenes; alter Latinus, Tertullianus. Uterque in juventute cupidissimus martyrii, uterque abstinentie, et continentie amator, uterque scriptor egregius non solum adversus Gentes, sed etiam adversus Hæreticos: et tamen uterque in senectute lapsus est, et novas hæreses excogitavit, et inter Hæreticos numerari meruit. Quis igitur perseverantiam sibi certo polliceri audeat, quando turres ejusmodi ceciderunt? Omitto innumera- biles alios. Unum prætermittere non possum. Is est Heron eremita, qui annis quingenta vixit in eremo, in summa abstinentia, et continentia, et silentio, et vite perfectæ exercitatione: et postea tamen illius a Diabolo, semet in altissimum puteum præcipitavit: quasi pro merito virtutum, ac laborum non posset ulli discrimini subjacere et semimortuus inde erutus a fratribus ne sio quidem respiscere voluit, et in sua obstinatione vitam finivit. Testatur hoc factum Joannes Cassianus collatione secunda, quæ est de discretione, qui Cassianus tempore suo rem gestam et plurimis notam fuisse confirmat. His exemplis satis probatum est, viros etiam probos, et sanctos non esse certos de perseverantia, ac per hoc posse etiam jacturam facere felicitatis æternæ post multa merita et labores.

Quæ cum ita sint nimis omnino parci æstimant vitam æternam, et sempiterna supplicia, qui in incertitudine tanti discriminis positi, adhuc ridet et ludunt, vel etiam stœnant in lectis, vel comessantur in mensis: quomodo enim si periculum tam grande non vident, sani sunt cerebro, aut vero homines sunt, non belluæ? Si vero cognoscant, quomodo non toto corpore hor-

rescunt, et non toto animo contremiscunt? quomodo non plorant? non ejulant? non plangunt? quomodo non satagunt, ut Apostolus Petrus monet, certam facere vocationem et electionem suam? Cur tanto pendente judicio, in quo de summa rei, id est, de fortunis omnibus de-existimatione, de capite, imo de vita sempiterna et felicissima, vel de morte perpetua, atque æternis cruciatibus agitur, non curant adire amicos, sollicitare advocos, ipsum Judicem suspiriis, et lacrymis implorare? In hoc enim discrimine plus valet humilis, et lacrymosa oratio, et reatus nostri aperta confessio et detestatio, quam ulla, quantavis diserta, et accurata defensio. Oportet frequenter ex corde toto, et non sine gemitu inenarrabili, petere a Deo gratiam verissimam, et ardentissimam charitatis in ipsum Deum, et proximum: et simul gratiam perseverandi in bonis operibus quæ ad finem: perseverantia enim quæ perlicet opus, et finem laboribus imponit, donum Dei est, sed non negaturis, qui petunt, sicut oportet. Utilissimum documentum ad donum perseverantie impetrandum tradit Sanctus Augustinus exponens illa verba Psalmi sexagesimi quinti: *Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam et misericordiam suam a me:* « Cum videris, inquit, non a te amotam deprecationem tuam, securus esto, quia non est a te amota misericordia ejus. » Hæc ille, qui verissime docet, donum orationis esse optimum, et infallibile signum doni misericordie. Quibus enim Deus mandat, ut semper orant, et simul dat spiritum semper orandi, et petendi perseverantiam misericordie divinae usque in finem, sine dubio non amovet ab illis misericordiam suam usque in finem, et misericorditer facit eos perseverare usque in finem. Quemadmodum enim si quis ex nobis juberet homini pauperi, ut a se quotidie peteret eleemosynam, non posset juste negare petenti quotidianam eleemosynam: sic omnino liberalissimus Dominus, qui dixit, *Oportet semper orare et nunquam deficere;* et qui donat amicis suis voluntatem semper orandi, et orandi sicut oportet; sine dubio exaudiet eos, et conservabit illis misericordiam suam, donec in coelestis patria coronet eos in misericordia, et miserationibus, et repleat in bonis desiderium eorum.

CAP. XII.

De duodecimo fonte lacrymarum, qui est consideratio tentationum impediendum iter ad vitam.

Restat consideratio tentationum, ex qua consideratione tanquam ex fonte non exiguis emanat lacrymarum rivus. Qui enim ardentem amat Deum et eum videre desiderat molestissime fert tentationes varias, quæ impediunt cursum ad vitam æternam et ideo cum assiduo gemitu laborat in iis repellendis, et quasi vim patiens cruciatur, et clamat ad Deum: *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo.* Sed ut de hoc ingenti periculo per ordinem pauca dicamus, primum de tentatoribus, deinde de instrumentis, id est, rebus, et laqueis tentationum breviter disseremus. Tentatores astutissimi, Diaboli sunt, nec solum tentatores, sed etiam accusatores sunt. Primum enim inducunt ad perpetranda peccata: deinde apud judicem de peccatis perpetratis reos nos faciunt: proinde hostes nostri sunt acerbissimi, et crudelissimi. Quod ipsi proprie tentatores nostri sint, testatur Evangelium, cum ait: *Accessit tentator;* testatur Apostolus Paulus: *Ne forte tentaverit vos, inquit, is qui tentat,* id est, cujus est officium proprium, tentare; testatur Apostolus Petrus: *Cur tentavit Satanas cor tuum?* testatur Apostolus Joannes: *Missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcere ut tentemini.* Quod idem ipsi accusatores nostri sint, testatur idem Apostolus, cum in Apocalypsi dicit, *Projectus est accusator fratrum nostrorum qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri de ac nocte,* quæ verba exponens sanctus Gregorius libro secundo Moralium, ait: « In die accusat eum prosperis male nos uti insinuat: in nocte accusat, cum in adversis nos non habere patientiam demonstrat. » Sic accusavit S. Job, cum dixit: *Namquid Job frustra timet Deum? nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, et possessio ejus crevit in terra? Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedicat tibi.* Quo loco vox, *Benedicere,* in contraria significatione, in toto illo capite, et sequenti accipitur. Ac ut omnittam visiones plurimas, in quibus visus est Diabolus contendere cum Angelo sancto, et accusare hominem jam morientem in nullis, notissima est apud S.

Athanasium in vita Beati Antonii, accusatio acerrima dæmonum adversus S. Antonium, et defensio Angelorum pro eodem Antonio. Summa est, Diabolus, et satellites ejus humano generi hostes irreconciliabiles esse, et tunc gravius nocere, quando familiaritatem simulantes, vel thesauros occultos demonstrare, vel amoribus impudicorum hominum servire velle videntur. Isti igitur tentatores, et accusatores nostri quales, et quot sunt? Primum astutissimi, et callidissimi sunt ut nobiscum comparati, vulpes dici possint comparate ad columbas: sive consideres naturæ nobilitatem, et subtilitatem, sive usum, et exercitationem longissimam. Quare Beatus Paulus, qui non ignorat astutias eorum, in epistola ad Ephesios, non vocat eos astutos, aut nequam, sed spirituales nequitiis in celestibus, id est, ipsam nequitiam, ipsam astutiam spirituum immundorum habitantium in cælo aereo, unde commodius speculatur quæ fiunt ab hominibus in terra. Præterea sunt spiritus isti Tartarei potentes viribus, ut, si Deus permisit, possint maxima detrimenta fere in momento hominibus afferre. Ideo enim Apostolus loco notato vocat eos principes, et potestates, ac mundi rectores et S. Petrus vocat eos leones rugientes, et S. Joannes in Apocalypsi draconem magnum nominat. Nullæ sunt autem bestie ferociiores, et fortiores leone, et dracone. Denique in libro Job de Diabolo dicitur: *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullam timeat.* At quot sunt, quæso, isti potentissimi, et callidissimi tentatores? plane innumera- biles, plenus enim est aer iste terræ vicinus dæmonibus, sic ut si corpora gererent, solem in meridie obscurarent. Audi S. Hieronymum in commentario ad capit sextum epistolæ ad Ephesios: « Hæc, inquit, omnium Doctorum opinio est, quod aer iste, qui cælum, et terram medius dividens, inane vocatur, plenus sit contrariis fortitudinibus. » Atque huic veterum sententia, Beati Antonii, quæ Athanasius narrat, visiones mirifice consentiunt. Quæ cum ita sint, si daretur nobis oculis corporalibus terrificæ illa monstra, pessime in nos animata, conspiceret quis nostrum non tremeret? non expallescere? non a ludis, et jocis omnino cessaret? quis non orationi, et lacrymis serio operam daret? Quid autem si præter ista monstra, conspiceremus terram laqueis, vel rebus plenam, ut eam aliquando Sanctus vidit An-

tonius, an non cresceret in immensum timor, et tremor? an non clamores, et planctus in celum ad Deum, qui solus de tantis periculis nos eruere potest, ex omni parte condescenderent? Sed non ideo, quia oculis corporis ista non videmus, minus vera aut minus credibilia sunt.

Sed quoniam de tentatoribus aliquid diximus dicamus jam de instrumentis, id est, de laqueis, quibus nos, quasi feras, aut aviculas capiunt, aut certe capere, et illaqueare nos tentant. Tot omnino sunt genera laqueorum, quot sunt in nobis potentie sentientes, et intelligentes. Sed numerus laqueorum in particulari, ut supra diximus, est prope infinitus. Omnes enim creature, ut loquitur Sapiens; factæ sunt in tentationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium, et Ecclesiasticus admonet dicens: *In medio laqueorum ingredieris*. Prima potentia in homine est intelligentia, quam sequitur voluntas rationalis. Laqueus hujus potentie, honor est, neque enim bestie, quæ intelligentia caret, honore tanguntur. Qualis quæso, laqueus est honor? et quam ingens malum est superbia, quæ honorem pro idolo colit? Audi Ecclesiasticum: *Sicut perditæ inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum sic et cor superborum*. Et Apostolus in priore ad Timotheum, sollicite illum admonet, ne ad Episcopatus honorem promoveat neophytum, *Ne in superbiam, inquit, elatus, in iudicium et in laqueum incidat diaboli*. Hoc laqueo primus omnium captus est Diabolus, et propterea ut multos habeat pœnæ suæ socios, quoscumque potest, eodem ipso laqueo irretire conatur. Sed quid sapientes faciunt? fugiunt hunc laqueum, ut vere fugerunt, quantum potuerunt, SS. Patres Ambrosius Augustinus, Chrysostomus, Gregorius, quibus honor ille non fuit laqueus, sed crux, quam non ambiendo, sed obediendo susceperunt. Insipientes autem, et stulti, quorum non est numerus, non fugiunt laqueum, sed quaerunt, et competitoribus contendunt, quis eorum prior possit laqueum induere. O cæcitas humana, et omni lacrymarum fonte plangenda. Vere enim prælatura, muscipula est pedibus insipientium, qui cum se ipsi regere nequeant, ad multitudines regendas anhelant, ut cæcis cæcis ducuntur præstant, cum iis in foveam cadat.

Nec minus perniciosus est laqueus; pecunia, quæ avaritiæ fomentum præbet, et ad

intelligentiam pertinet non minus, quam honor: bestie siquidem contenta cibo, et potu, pecuniis, et quæ pecuniis emuntur, palatia, agros, vestes, et cætera generis ejusdem omnino contemnunt. Porro pecuniis laqueos esse diaboli, Apostolus confirmat in priore epistola ad Timotheum, dicens: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum Diaboli*, et eo usque procedere solet amor pecuniæ, ut pecunia pro Deo colatur, unde ab Apostolo non semel avaritia dicta est, *Idolorum servitus*. Hunc porro laqueum adeo non fugiunt homines, ut diligentissime illum quaerant, et illi feliciores existuntur, qui pluribus ejusmodi laqueis circumdati sunt. Utinam persuaderi posset hominibus, qui questum magnum desiderant, id quod Apostolus monet, cum ait: *Est autem questus magnus pietas cum sufficientia*, id est, pietas cum opinione quod sibi sufficiat id quod habet sive multum, sive parum sit, id enim significat vox Græca *ὀλιγόπεια*, quæ Beatus Paulus usus est. Itaque ille valde dives est, et questum magnum fecit, qui pietatem possidet, id est, amorem vere filialem erga Deum. Qui enim intelligit, quid sit, filium esse Dei, Regis regum omnium, et filiali dilectione illi adhaeret, ejus præcepta adimplet, in illo confidit, in ejus voluntate acquiescit: is quidquid habet, sive multum, sive parum, sibi sufficere certo credit quia non dubitat sibi ab amantissimo Patre semper tribui, quod pro tempore sufficit, et sibi non expedire, ut vel plus, vel minus habeat. O questus vere magnus, sed paucis notus. Quis est enim vere dives, etiam opinione Gentilium, nisi qui nihil desiderat? Quis autem nihil desiderat, nisi qui scit se Patrem habere ditissimum, et amantissimum, et qui tribuit quantum satis est, in hoc exilio, et hereditatem plenam conservat pro eo tempore, quo nihil amitti poterit, aut corrumpi; et pro eo loco, *Quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit*. Sed pergamus ad laqueos, qui supersunt, explicandos. Tertius laqueus est delectatio vehemens carnalium voluptatum, per imaginationem apprehensa. Diabolus enim hoc laqueum capere nititur illos etiam, qui procul a mundo dissi in desertis locis habitant, ubi nullos homines cerant, neque delicias, aut oblectamenta illa experiuntur. Et sane tanta arte diabolus isti representare novit, ut pulchriora, et dulciora appareant, quam res vera sint, et sæpe magis moveant imagines

illæ rerum, quam res ipse moverent si coram adessent: res enim quantumvis pulchre, et suaves, semper admixta habent aliquam fœditatem, vel amaritudinem: sed imagines artificii diaboli imaginationi oblata, nihil fœdum, nihil insuave præ se ferunt, sed totæ jucundæ imaginationi obijciuntur. Unde mirum non est, si appetitionem vehementissime afficiant. Hoc genus laquei adhibuit Tentator semper ad viros fortissimo capiendos, qui nec laqueo honoris nec retibus pecuniarum capi potuerunt. Huic laqueum Apostolo Paulo, posteaquam is raptus fuerat in tertium cœlum, tetendit Satanas, Deo permittente, ad ejus conservandam humilitatem; sic enim ipse loquitur: *Et ne magnitudinem revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanae, qui me colaphizat: propter quod ter Dominum rogavi, ut auferetur a me. Hunc laqueum tetendit Antonio magno, et probatissimo omnium Monachorum, de quo sic loquitur Sanctus Athanasius in ejus vita: « Posteaquam Diabolus orationibus Antonii ad Deum per passionis fidem se intellexit elidi, consuetâ adversus omnes adolescentes arma arripens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Nam et ille cogitationes sordidas conabatur insinere; et hic eas oratu submovebat assiduo: ille titillabat sensus naturali carnis ardore; hic fide, vigiliis et jejuniis corpus omne vallabat: ille per noctem in pulchra mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta lascivie, hic ultrices gehennæ flammæ, et dolorum vermium recordans, ingestæ sibi libidini opponerat. » Eundem hunc laqueum Sancto tetendit Hilarioni, de quo sic scribit Sanctus Hieronymus in ejus vita: « Titillabat sensus ejus, et pubescenti corpori solita voluptatum incendia suggererat. Cogebatur tirunculus Christi cogitare quod nesciebat, et ejus rei animo pompam volvere, cujus experimenta non noverat. Iratus itaque sibi, et pectus pugnis verberans, quasi cogitationes cæde manus posset excludere: ego, inquit, aselle, faciam, ut non calcitres: nec te hordeo alam, sed paleis, fame te conliciam, et siti: gravi onerabo pondere, per æstus indagabo, et frigora, ut cbum potius, quam lasciviam cogites. » Hæc Sanctus Hieronymus, cui quoque Diabolus non pepercit, sed laqueum illi tetendit similem illis, quos Antonio, et Hilarioni tetendit: sic enim ipse de se loquitur in Epistola ad Eustochium de custodia*

virginitatis. « O quoties ego ipse in eremo constitutus, et in vasta illa solitudine, quæ exusta solis arboribus horridum Monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse delictis. Sedebam solus quia amaritudine repletus eram: horrebant sacco membra deformia, et squallida cutis situm Æthiopicæ carnis obduserat: quotidie lacryma, quotidie gemitus: et si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis vero, et potu taceo, cum etiam languentes aqua frigida utantur, et coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennam metum tali me carcere ipse damnaveram, scorpionum tantum socius, et ferarum, sæpe choris intereram poelluram, pallabant ora jejuniis, et mens desideris æstuabat in frigido corpore, et ante hominem suum jam carne præmortuo, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Jesu jacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, et repugnantem carnem hebdomadarum inedia subjugebam. » Hæc ille. Similia possum afferre de Sancto Benedicto, qui, teste Sancto Gregorio, sordidas cogitationes a Diabolo immissas, ut ejiceret, se ipse nudus in spinis volutavit, necnon de Sancto Bernardo, qui teste Wilhelmio in ejus vita, in gelido lacu sese immergens, tam diu frigus illud toleravit in corpore, donec incendium luxuriæ extinxit in mente. Denique, ut alios omittam, idem referre possem de Sancto Francisco, qui teste Sancto Bonaventura in ejus vita, immisam a Diabolo in mentem suam libidinis flammam, primum crudeli verberatione, deinde nudi corporis nocturno tempore in acervum nivis volutatione percussit. Atque hæc pauca de magnis heroibus retuli: sed si vellem ex historicis afferre numerum eorum, qui hoc laqueo capti perierunt, nullus esset finis. Quis igitur non jure luceat ærumnas hujus exilii, in quo a venatoribus infernalibus ita ludimur, et illudimur, ut neque in desertis locis homines sanctissimi ab illorum laqueis tuti esse possint? Sed neque hic est finis laqueorum imaginationis, et mentis. Alios enim Diabolus capit, et torquet miserabilibus angustiis scrupularum; alios contra sic decipit per laxam, et erroneam conscientiam, ut multi antea perveniunt ad gehennam quam peccata sua cognoscere, et delere potuerunt. Utrique autem culpa sua miseri sunt: nam priores illi, qui scrupulis

agitantur, deberent aliorum consilio acquiescere, præsertim prepositorum, de quibus Dominus ait, *Qui vos audit, me audit*: et non suo iudicio velle duci, præsertim, cum se in causa propria bonos Iudices, et in morbo proprio bonos medicos esse non posse facile iudicare poterint; posteriores vero in formanda conscientia, tamquam in re maximi ponderis, unde mors, et vita dependent, non deberent vel suo, vel hominum quorumque iudicio acquiescere, sed audire viros simul et doctos et pios, qui veritatem noverint, et eam aperire non timeant.

Veni ad laqueos sensuum corporalium. Magnus laqueus est formosa mulier ad oculos virorum et formosus vir ad oculos feminarum. Audi Ecclesiasticum, virum sapientissimum: *Lustravi, inquit, universa animo meo, et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, et sagitta cor ejus: vincula sunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam, qui autem peccator est, capietur ab illa.* Et quod de muliere dicitur ad viros, idem dici potest de viro ad mulieres, non enim minus arte capta est uxor Putipharis laqueus concupiscentiæ ad aspectum Sancti Joseph, quam senes ad aspectum Susannæ. Sed illud omnino miserabile, et multis lacrymis dignum est, quod iste laqueus non solum non declinatur, nisi a paucis sapientibus, sed quaeritur diligenter et sæpe etiam multis pecuniis emitur. Quis hanc cæcitatem ut par est, deplorabit? Christus clamat et dicit: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum, jam mœchatus est eam in corde suo, et rursus addit: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te, melius est tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.* Et Christianus vel non credens Christo, vel ejus verba contemnens, nulli occurrit venustati, in quam oculos non defigat. Et parum esset, si solum in occurrentes oculos deligeret, nisi etiam ultro iret, ubi speraret se talem laqueum inventurum. Sed quis tolerandum putet, quod non desunt, qui in ipsa sacra æde, dum tremenda mysteria celebrantur, vel dum sacra concio habetur ad populum, laqueos oculis quaerunt, oculis loquuntur, et juxta Domini sententiam, oculis, et corde mœchantur? Sanctus Joannes Chrysostomus cum aliquando apud Antiochiam quosdam de populo inter sacrorum solemnia collocatos inter se et subsillis cognovisset ita excaudit, ut diceret, mirari, se, quod fulmine de celo

cadente, omnes qui in illa Ecclesia erant, non interiissent. At si fulmine digni sunt qui tempore sacrorum colloquantur, aut rident, quo supplicio digni erunt qui tempore eodem, oculis, et corde fornicando, vel mœchando templum violant?

Transeamus ad laqueum linguæ, quæ capiuntur aures. Quam jure gloriatur Ecclesiasticus, liberatum se fuisse a laqueo linguæ iniquæ, testes esse possunt, qui linguas venenatas Hæreticorum evaserunt. Certe de Ario testatur S. Epiphanius, eum tam dulcis eloquii fuisse, ut brevi multos Presbyteros, et Episcopos, septingentas virgines sacras, et omnis generis homines loquendo perverterit. De Fausto manichæo scribit S. Augustinus, eum fuisse magnum laqueum Diaboli et multos ab eo fuisse captos per illecebram suaviloquentiæ. Quod idem nos dicere possumus de nostri temporis Hæresiarchis, ac præsertim multorum Hæresiarcharum parente Martino Lutherò, qui lingua sua Germanica eloquentissimus erat. Quid dicam de lingua detrahentium proximis suis? de lingua blandiloqua, et adulatrice? de lingua mendaci? de lingua contumeliosa? Certe tam multa peccata oriuntur ex verbis male prolatis, ut Sanctus Jacobus linguam appellaverit, universitatem iniquitatis, inquietum malum, plenam veneno mortifero, et quam nullus homo domare potest.

Porro laqueus sensus olfaciendi sunt odores, quibus delicati homines ita capiuntur, ut multas pecunias insumant in unguenta pretiosa, et aquas odoratas, quibus chirotheæ, vestes et domus tota suaviter oleant. Sed quorsum isti sumptus in re tenuissima? quod enim est aliud odor, nisi fumus, aut exhalatio, quæ nihil habet solidi, et continuo evanescit?

Laqueus multo periculosior sunt cibi sapidi, et vina pretiosa, quibus capitur gula, et unde existunt crapulæ, et ebrietates, quæ simul et corpori, et animæ nocent, et rem familiarem exhauriunt. Clamat Magister noster, et Dominus, *Attendite vobis, ne graventur corda vestra crapula, et ebrietate, et non dicit corpora vestra, aut stomachus vester, aut venter vester, sed corda vestra: quia tametsi crapula, et ebrietates non parum corporis bonæ valetudini noceant, tamen facile per inediam, et abstinentiam vini remedium corpori afferri potest. Sed crapula, et ebrietates gravant cor, id est, mentem eamque depressim ad sola terrena cogitanda ut nimis*

difficile sit mentem attollerere ad ea procuranda, quæ necessaria sunt ad salutem. Pulcherrima similitudo est apud Salomonem in Proverbiis; scribit enim Salomon, hominem addictum comensationi, et ebrietati similem esse naclero, qui in medio mari dormiens amisso clavo, lætus, et de vino repetendo somnians sinit navem a ventis deferri ad manifestum naufragium. *Et eris, inquit, sicut dormiens in medio mari, quasi sopitus gubernator amisso clavo, et dices, vulneraverunt et non dolui, traxerunt me, et ego non sensi. Quando evigilabo, et rursus vina reperiam?* Hæc est vera descriptio ingentium malorum quæ superveniunt iis, qui delectantur crapula et ebrietate. Obscuratur eorum iudicium sopitur quodammodo mens, ut vulneretur anima vulnere criminis lethalis, et non advertat, spoliatur gratia Dei, et non sentiat, naufragium imminet per quod omnia bona pereant, et ipse, quasi ludus quidam sit, rideat; denique morti propinquus sit et ad gehennam festinet, et ipse de solo vino cogitans dicat, quando evigilabo, et vina reperiam? Sed o tu miser, et miserabilis, non vina reperies, sed penuriam talem omnium honorum, ut cum epulone guttam aquæ desideres, et non obtineas. Hic igitur finis est eorum, qui laqueo gulæ se capi siumt, et quorum Deus venter est. Et tamen tam stulti sunt plerique hominum, ut non expectent venatores, qui laqueum injiciant, sed ipsi præveniant venatorem diabolum et per se currant ad laqueum, cumque libentissime quasi torquem aureum sibi circumdant.

Restat postremus laqueus, sed omnium funestissimus, qui ad sensum tangendi pertinet, et carnalis voluptas dici potest. Jam supra Ecclesiastico didicimus, mulierem laqueum esse venantium, et vel solo aspectu ligare, unde etiam de Holoferne scriptum est quod visa Juditha cæcus fuerit in oculis suis. Quod si mulier dum videtur capit quantum magis capiet, dum tangitur, et dum per

complexum fornicarium ita conjungitur, ut fiant duo in carne una, et jam non sint duo, sed una caro? Hunc igitur Spiritus S. per Apostolum clamat ad homines: *Fugite fornicationes, et si fornicatio fugienda est quanto magis adulterium, incestus sacrilegium?* Sed ut de aliis laqueis diximus, sic de isto dicere possumus, quo magis Scriptura nos admonet, ut fugiamus, eo magis plerique homines incitantur ut laqueos quaerant, et illis implicentur et pereant. Certe si hic solus laqueus tenderetur hominibus, digna esset humana miseria fluminibus lacrymarum: nullum enim est malum frequentius, nullum communitius, nullum turpius, nullum perniciosius. Dictum est olim a Mose propter hoc malum: *Omnis caro corruptit viam suam, et quod videns Deus, terram esse corruptam, dixit: Pœnitet me fecisse hominem; diluvio horribili inundante delevit genus humanum et terram quodammodo lavit.* Hoc tam magnum argumentum iræ Dei in peccata ista carnalia, et plussquam brutalia non deberet omnes terrere? non deberet cogere ad castitatem, saltem conjugalem? Et si Pagani, qui Christum non noverant, corruptuntur in carnalibus istis flagitiis et sceleribus, an non saltem Christiani, qui Christum virginem et Virginis Filium, et puritatis amatorem ardentissimum colunt, deberent luxuriæ feitores aversari, et fugere? Et si doctor gentium jubet, ut ejusmodi flagitia nec nominentur in nobis: unde fit, ut tam multi non solum de mundo, sed etiam ex iis, qui continentiae voto se obstrinxerunt, ab ista turpitudine non abhorreant? Veniet, veniet diluvium, non aquæ, sed ignis, et purgabit orbem terrarum, et omnes immundi, qui baptismo lacrymarum purgati non fuerint, erunt, ut Isaïas loquitur, in combustionem, et cibus ignis; et ignis, ut idem ipse scribit, qui non extinguitur et in æternum non extinguetur.